

Ett kristologiskt miljömanifest

Ända sedan 1967, då historikern Lynn White skrev en artikel om den ekologiska krisens historiska ursprung, har frågor om miljö och skapelsevård fått en allt större plats i det kyrkliga samtalet. White konstaterade att den ekologiska krisen beror på västerländsk kristen antropocentrism, där människan står i centrum för hela tillvaron, och hänvisar särskilt den vers i Första Moseboken då Gud skapar människor till sin avbild och ger dem i uppgift att uppfylla jorden, lägga den under sig och att "härska över havets fiskar och himlens fåglar och alla djur som myllrar på jorden" (1 Mos 1:28). I en värld med människan i centrum, där allt får sitt värde genom dess relation till människan, Guds ögonsten, är människan fri att göra vad hon vill med den kringliggande Skapelsen. Det är en sådan värld som kristendomen, enligt White, har skapat. En värld där människan tillåts, eller rent av uppmuntras till, att tämja världen för egen vinning.

Det är som svar på Whites anklagelse som den kända förvaltarskapstanken uppkommit. Människorna är inte satta att härska över resten av Skapelsen, eftersom begreppet "härska" är ett hierarkiskt begrepp som antyder att människan har rätt att utöva makt utan att beakta Skapelsens inneboende värde. Istället ska begreppet "härska" läsas som "förvalta". Vi liknar mer hyresgäster än ägare, som förvisso har rätt att bebo hushållet, planeten jorden, men ska leva så att andra arter kan frodas och rätten till marken kan gå i arv i generationer. Ord som "hållbarhet" och "uthållighet" har blivit ledord för att begränsa den rätt som Gud givit människan i ordet "härska".

Ingen skugga ska kastas över det arbete som har genomförts. Det har på många sätt varit viktigt att läsa orden om människans särställning i nytt ljus så att härskandet inte fortsätter som exploatering och vanvård, utan omformuleras till hållbarhet och ansvar. Samtidigt finns det vissa brister med denna sortens resonemang. Försöket att omformulera vår förståelse av människans härskande leder endast till begränsningar för vårt handlande. De "gröna" teologerna liknar ibland moralpredikanter som på ett positivt sätt berättar för oss hur vi är ålagda att leva, vad Gud vill av våra liv, men som inte alltid lyckas knyta detta till löftet om en Gud som befriat oss från synd och skuld och leder oss till uppståndelsens morgon. Den "gröna" bibeltolkningen tycks ibland vara i färd med att formulera en ny, tidsadekvat lag som förvisso är god och bör lyssnas till. Men är det något det bibliska vittnesbördet berättar för oss så är det att lagar och regler sällan är tillräckliga för att vi ska leva i enlighet med Guds vilja och mål.

Om hjärtats konfiguration

”Ni har hört att det blev sagt till fäderna: *Du skall inte dräpa*; den som dräper undgår inte sin dom. Men jag säger er: den som blir vred på sin broder undgår inte sin dom, och den som okvädar sin broder undgår inte att ställas inför rådet, och den som förbannar honom undgår inte helvetets eld” (Matt 5:21-22). För Jesus räcker det inte med att lyda påbud. Han påminner oss om vad som är roten till våra handlingar, om hjärtats konfiguration. Vad hjälper det att vi vänder andra kinden till åt den som redan slagit oss, om vi i tystnad svär åt vår nästa, blir vred och kanske rent av önskar dennes död? Vad hjälper det om vi går därifrån sammanbitna, men med hämndlystnad så att hämnden dröjer? Vad hjälper det om vi plikttroget källsorterar eller köper ekologisk frukt, men saknar en relation till den kringliggande världen och förväntar oss att Skapelsen och tekniken ska anpassa sig efter våra självupptagna levnadsvanor?

Att öva sig i rätt agerande är förstås gott, men Jesu ord påminner oss om att vi aldrig kan nöja oss med att för stunden handla på ett tillåtet eller korrekt vis utan att vårt inre förändrats så att vi *vill* göra rätt, mer än vi *inte vill* göra fel. Jesus gör anspråk på hela våra liv, därför måste vi också låta hela våra liv förvandlas av och tillsammans med honom. Vi är inte kallade att leva efter en yttre lag som påtvingar ett särskilt handlande. Istället är vi kallade att leva efter Andens ledning och låta Andens frukter växa fram ur våra liv. ”Så uppfylls Kristi lag” (Gal 6:2) och så lever vi efter Guds vilja. Det räcker inte med att vända andra kinden till, vi måste också älska våra fiender (Matt 5:44). Det räcker inte med att källsortera eller välja bort kött, vi måste också älska Guds skapelse.

Jesus är grunden för vår kärlek

Grunden för kärleken är Kristus. Det är han som visar oss vad kärlek är, vi älskar för att han först älskade oss (1 Joh 4:19) och vi är kallade att älska varandra på samma sätt som han (Joh 13:34). Men Jesus är grunden för kärleken också på ett annat sätt. Det är inte förrän vi lyckas se Kristus i vår medmänniska som vi verkligen kan älska henne. Först då upphör den upplevda skiljelinjen mellan de två buden ”älska Herren din Gud av hela ditt hjärta” och ”älska din nästa som dig själv” att existera. Vi tror på Gud som genom Kristus blev mänsklig. Därför kan vi se Kristus i varje människa och älska henne såsom Kristus. Men den gröna omvändelsen kräver av oss att vi inser att Jesus inte *bara* blev *mänsklig*. ”Ordet blev kött” (Joh 1:14). När Guds Son nedsteg till jorden antog

han hela Skapelsens levnadsvillkor och har därför förenats med hela Guds skapelse. Den kristna tron bär därför på ett radikalt budskap till dagens sökare. Den känsla av helighet du upplever under din skogspromenad är inte bara en förnimmelse av det allmänna gudomliga. Det är ett möte med Kristus själv, i rådjuret som hoppar i skogsgläntan, i aspen vars löv rasslar i Andens vind och i myrans mödosamma arbete. Precis där möter vi snickaren från Nasaret, hela världens skapare och vår frälsare och vän. När vi älskar Guds skapelse gör vi det för att vi upptäcker Kristus inom den.

Skapelsen i kristologiskt ljus

Hela världen lyser av Kristi ljus och kan därmed, i någon mån, betraktas som Kristi kropp, vare sig det handlar om vår medmänniska eller den ickemänskliga Skapelsen. För sin ”kristuslikhet” är hela världen värd att älskas. Samtidigt är Kyrkan, alla de troende, Kristi kropp på ett särskilt vis. Vår uppgift är att leva såsom Kristus i världen, att älska den såsom han redan har gjort. När vi älskar förstår världen att vi tillhör Kristus (Joh 13:35). Det är vår identitetsmarkör; ”det älskande folket”. Som troende är det vår skyldighet att leva i enlighet med den identitet som Kristus själv har givit oss. Men som troende är det också en möjlighet att låta den Ande som blivit oss given leda oss och förvandla oss, så att vi i våra liv allt mer liknar Kristus. Genom Andens verk förvandlas våra hjärtan, hjärtats konfiguration finstäms efter Guds vilja, så att vi längtar efter att älska och törstar efter att göra gott.

I Kristus förenas vi med våra medmänniskor och ”medskapelser” vare sig vi vill det eller inte. Vi kan välja att förbise det, att slita och slänga och betrakta världen som om den vore vårt personliga skafferi, men då förbiser vi också både Jesus och oss själva. Eller så kan vi som troende låta oss förvandlas av den helige Ande, låta våra liv finstämmas efter Guds vilja och låta oss upptäcka hur hela världen myllrar av Liv, av han som är Vägen, Sanningen och Livet självt (Joh 14:6). Kristus har kallat dig och gör därför anspråk på hela ditt liv. När du låtit livet förvandlas efter Kristi bild ska du se att tillvaron blir rikare, för du ska se hur hjärtats finstämdhet låter dig upptäcka Kristus i allt. Vi får gå vår stilla pilgrimsvandring mot tidens slut, då Gud ska bli allt i alla, omgivna, burna och uppfyllda av Kristus själv, som om allt redan vore klart.